

# ส่วนที่ 1

## ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศ

### บทที่ 1

#### วิวัฒนาการขององค์การระหว่างประเทศ

##### 1.1 ความทั่วไปเกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศ

ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่วนหนึ่งประกอบไปด้วยรัฐอธิปไตยทั้งหลาย (Sovereign States) รัฐต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความมีอธิปไตยของตนเป็นสำคัญ ดังนั้นการดำเนินกิจการต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกรัฐขึ้นอยู่กับดุลพินิจอย่างเป็นอิสระของแต่ละรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ ก็ตามสามารถที่จะดำเนินการได้ตามความประสงค์อย่างเสรี ทั้งนี้เนื่องจากว่าในสังคมนานาชาติไม่มีสถาบันใดที่มีอำนาจเหนือรัฐอธิปไตยเหล่านี้นั่นเอง นอกจากนี้แล้วการก่อกำเนิดขึ้นมาของแต่ละรัฐอยู่บนพื้นฐานและความเป็นมาที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความต้องการหรือผลประโยชน์ของรัฐต่าง ๆ นี้ไม่อาจจะเป็นทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ หรือสังคม ย่อมไม่อาจเหมือนหรือสอดคล้องกันเสมอไป สภาพการณ์เช่นนี้ในสังคมนานาชาติจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาวิถีทางต่าง ๆ ในการต่อสู้หรือแข่งขันเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการและผลประโยชน์ของตน ดังนั้นการเกิดขึ้นของกรณีพิพาทหรือความขัดแย้งระหว่างรัฐจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ วิธีการแก้ไขหรือระงับข้อหรือความขัดแย้งระหว่างรัฐโดยการใช้กำลังทหารเป็นวิธีการที่รัฐนิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากเห็นว่าเป็นมาตรการที่ได้ผลรวดเร็วกว่ามาตรการอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่คิดว่าตนเองมีศักยภาพทางกำลังทหารที่เหนือกว่า ด้วยเหตุนี้สงครามจึงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในสังคมนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะเวลาก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งแรก

จากผลของสงครามซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในอดีตนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและชีวิตมนุษย์อย่างมากมาย นับว่าเป็นภัยพิบัติที่ร้ายแรงมากที่สุดซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้วยกันเองโดยมิใช่เกิดจากภัยพิบัติตามธรรมชาติ นอกจากนี้แล้วการเกิดสงครามขึ้นบ่อยครั้งนั้นก็เป็สิ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมระหว่างประเทศยังเป็นอยู่โดยปราศจากระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติได้ ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะแสวงหามาตรการและกลไกต่าง ๆ ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนในการที่จะให้รัฐอยู่ร่วมกันด้วยความเป็ระเบียบเรียบร้อย สงบสันติ และความยุติธรรมสังคมระหว่างประเทศ

องค์การระหว่างประเทศนับว่าเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากความพยายามดังกล่าวข้างต้นเพื่อที่จะเสนอให้เป็นกลไกระหว่างประเทศในการที่จะนำมาใช้เพื่อสนับสนุนให้รัฐต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมระหว่างประเทศร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติระหว่างกัน ร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม โดยเป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันข้อพิพาทหรือความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้แล้วหากมีข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างรัฐ องค์การระหว่างประเทศจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเพื่อให้รัฐมาพบปะกันเพื่อดำเนินการหามาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการระงับกรณีพิพาทระหว่างรัฐได้ ดังนั้นกระบวนการทางองค์การระหว่างประเทศนับได้ว่าเป็นวิถีทางอย่างหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการป้องกันและระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศ เพื่อที่จะส่งผลให้สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศบังเกิดผลได้

## 1.2 แนวความคิดในการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ

จากสภาพการณ์ของสังคมระหว่างประเทศที่มีความขัดแย้งกันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยที่แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นี้ รัฐมักจะใช้กำลังทางทหารเป็นเครื่องมือในการตัดสินข้อพิพาทระหว่างกัน สงครามจึงปรากฏให้เห็นอยู่

เสมอ เนื่องจากว่าเป็นวิธีการที่จะยุติปัญหาและรักษาผลประโยชน์ของรัฐตนเองได้อย่างรวดเร็ว และประสบผลสำเร็จตามความต้องการมากที่สุด ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏอย่างชัดเจนในยุคสมัยที่อิทธิพลของศาสนาคริสต์เสื่อมลงตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา และมีรัฐอธิปไตยก่อกำเนิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยที่รัฐเหล่านี้มีความต้องการและผลประโยชน์แตกต่างกัน ดังนั้นข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างกันจึงไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้ สงครามจึงเป็นเครื่องมือในการปกป้องรักษาผลประโยชน์และความต้องการของตน หรือใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินข้อพิพาทระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมระหว่างประเทศในยุโรปช่วงระหว่างศตวรรษที่ 16 ถึง 18 ทวีปยุโรปเต็มไปด้วยการสู้รบทั้งภายในและภายนอกประเทศ ผลของความบอบช้ำจากการสู้รบดังกล่าวทำให้รัฐต่าง ๆ พยายามที่จะแสวงหามาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งความสงบสุขขึ้นในสังคมระหว่างประเทศ

แนวความคิดในการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการอยู่ร่วมกันของรัฐอย่างมีระเบียบแบบแผน ในความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้น ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ยุคโบราณแล้ว เพียงแต่ว่าลักษณะขององค์การระหว่างประเทศตามที่เห็นอยู่ในปัจจุบันเพิ่งจะปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อไม่นานมานี้ (Bennett 1984, 1) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่ามีกรรวมกลุ่มกันของนครรัฐ (City State) ในสมัยกรีกเพื่อวัตถุประสงค์ในการร่วมมือกันจัดการเกี่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ซึ่งตั้งอยู่ในนครรัฐต่าง ๆ ที่เรียกว่า สันนิบาตเกี่ยวกับศาสนา (Amphyctionies) หรือเคยมีการรวมกลุ่มกันของนครรัฐในลักษณะขององค์การร่วมทางทหาร (Symmachies) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันร่วมกันหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านการทหาร ทั้งนี้นครรัฐต่าง ๆ จะเคารพต่อหลักการแห่งความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (ชุมพร บัญญัติ 2532, 8) แนวความคิดและวัตถุประสงค์ในการร่วมมือดังกล่าวของนครรัฐต่าง ๆ ในสมัยกรีกจะมีลักษณะคล้ายกับองค์การระหว่างประเทศในปัจจุบัน แต่ลักษณะและรูปแบบของการรวมกลุ่มกันยังไม่ชัดเจนนัก

อย่างไรก็ตามรากฐานแนวความคิดที่นำมาสู่การจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ ตามที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน มีพัฒนาการทางด้านแนวความคิดจากบรรดานักปรัชญาทางการเมืองที่มีชื่อเสียงของยุโรปตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา โดยการเสนอแนวทางที่อาจจะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาคัดแย้งในสังคมระหว่างประเทศได้ ดังนี้ (ธารทอง ทองสวัสดิ์ 2532, 607-610; ธนาสฤษฎ์ สตะเวทิน 2541, 23-28; Leonard 1951, 23-29)

**การจัดตั้งรัฐโลก (World State)** แนวความคิดในการตั้งรัฐโลกขึ้นมานี้อาจถือได้ว่าเป็นความคิดแรกเริ่มที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศโดยในศตวรรษที่ 13 ผู้เสนอแนวความคิดนี้คือ ดันเต อาลิเกียเร (Dante Alighiere) ได้เขียนหนังสือหลายเล่มที่สำคัญคือ De Monarchia (เด โมนาร์เคีย มีความหมายว่าใน ส่วนที่เกี่ยวกับราชาธิปไตย) โดยเสนอว่าเนื่องจาก ศาสนจักรมีอำนาจน้อยลงและมีการ ก่อกำเนิดรัฐอิสระขึ้นมาอย่างมากมายในสังคมโลก และมีข้อขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ จนนำไปสู่การใช้กำลังระหว่างกันอยู่เสมอ ดังนั้นเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข จึงควรที่จะ จัดให้มีองค์กรระหว่างรัฐในลักษณะที่เป็นรัฐโลก โดยให้รัฐอิสระทั้งหลายควรรออยู่ภาย ใต้การปกครองของรัฐเพียงรัฐเดียว ซึ่งการจะให้เป็นไปตามข้อเสนอนี้ได้จะต้องมีการ จัดระเบียบแบบแผนและวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน รวมทั้งอยู่ภายใต้ จักรพรรดิองค์เดียวกันด้วย แนวความคิดของอาลิเกียเรนับว่าเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างจะ รุนแรงเพราะอาจนำไปสู่การที่รัฐใดรัฐหนึ่งนำไปใช้ในการกล่าวอ้างเพื่อดำเนินนโยบาย รุกรานเพื่อแผ่ขยายอำนาจปกครองไปทั่วโลกได้

**การจัดตั้งสมาพันธ์ทางการเมืองระหว่างรัฐ (Confederation of Political Entities)** ผู้เสนอแนะให้มีการตั้งสมาพันธ์ทางการเมืองของรัฐต่าง ๆ คือ ปีแอร์ ดูบัวส์ (Pierre Dubois) ในหนังสือชื่อ De Recuperatione Terrae Sanctae (เด รีคูเปราซิโอเน แตโร ซานโต แปลว่า การได้มาซึ่งดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์) โดยดูบัวส์เรียกร้องให้รัฐ ต่าง ๆ ร่วมมือกันเพื่อรักษาสันติภาพ โดยเสนอว่าควรที่จะเข้ามารวมกันในลักษณะที่ เป็นสภาเพื่อให้บรรดาผู้ปกครองของรัฐต่าง ๆ ได้พบปะหารือกันหาทางป้องกันและ

แก้ไขข้อพิพาทระหว่างรัฐ นอกจากนี้ยังเสนอให้องค์สันตปาปาทำหน้าที่เป็น  
อนุญาโตตุลาการชี้ขาดข้อพิพาท และหากว่ามีการทำสงครามซึ่งขัดกับหลักการที่เข้ามา  
ร่วมมือกันนี้ รัฐที่มาวมกันจะมีกองทหารร่วมเพื่อดำเนินการยุติสงคราม และถ้าหาก  
ว่าจำเป็นก็อาจใช้วิธีปิดล้อมทางเศรษฐกิจ (economic blockade) เพื่อกดดันให้ฝ่ายที่ก่อ  
สงครามยอมจำนนก็ได้ แนวความคิดดังกล่าวของ คูบัวส์นำเสนอในช่วงเวลาไม่ห่าง  
จากอาลีเกียเรนนัค

**การจัดตั้งสภาแห่งโลก (World Assembly)** ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เอเมอริค  
ครูเซ่ (Emeric Cruce) เขียนหนังสือชื่อ Le Nouveau Cynee (เลอ นูโว ซีนเน) ในปี  
ค.ศ.1623 ได้เรียกร้องให้มีการจัดตั้งสภาแห่งโลกขึ้นมาซึ่งจะเป็นลักษณะของสภาที่มี  
สภาพถาวร โดยสภาแห่งนี้จะประกอบไปด้วยสมาชิกซึ่งเป็นรัฐเอกราชทั้งหลาย และ  
เป็นที่ประชุมของบรรดาทูตานุทูตซึ่งเป็นตัวแทนของกษัตริย์หรือสาธารณรัฐอธิปไตย  
เพื่อพิจารณาข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นระหว่างรัฐต่าง ๆ และหากรัฐใดไม่ยอมปฏิบัติตาม  
คำวินิจฉัยของสภาก็จะถูกดำเนินมาตรการลงโทษโดยรัฐสมาชิกอื่น ๆ คำวินิจฉัยจะใช้  
เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ และอาจใช้กำลังหากว่าจำเป็นเพื่อรักษาไว้ซึ่งสันติภาพ ทั้งนี้  
รัฐสมาชิกสามารถที่จะนำเสนอข้อขัดแย้งใด ๆ ต่อสภาแห่งโลกเพื่อดำเนินการพิจารณา  
ตัดสินได้

**การจัดตั้งสหพันธรัฐแห่งยุโรป (Federation of Europe)** ในคริสต์ศตวรรษที่ 17  
ดুক เดอ ซัลลี (Duke de Sully) ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะผู้ปกครองของฝรั่งเศสในสมัย  
กษัตริย์ Henry IV ได้เขียนหนังสือชื่อ Memoires (เมมัวร์ ซึ่งมีความหมายว่า บันทึก  
ความทรงจำ) โดยเสนอแนวทางที่จะก่อให้เกิดสันติภาพขึ้นในยุโรปว่าควรที่จะรวบรวม  
รัฐเล็กกรัฐน้อยเข้าด้วยกันเพื่อให้มีจำนวนรัฐน้อยลงซึ่งสมควรที่จะเหลือเพียง 15 รัฐ  
ทั้งนี้รัฐทุกรัฐสามารถที่จะมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลครอบงำอยู่ได้ โดยที่  
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐนั้น ๆ จะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของศาสนาดังกล่าว รัฐทุก  
รัฐจะมีสถานภาพเท่าเทียมกัน และรัฐทั้งหมดนี้จะมาอยู่รวมกันเป็นสหพันธรัฐ และจะ  
มีสภาหรือ Senate ของสหพันธรัฐซึ่งจะพิจารณาว่าแต่ละรัฐควรส่งกองกำลังเข้ามา

ร่วมอยู่ในสหพันธรัฐเท่าใด รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการคงไว้ซึ่งกองกำลังซึ่งแต่ละรัฐจะต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้สภาก็ทำหน้าที่ในการอภิปรายและหาข้อยุติในกรณีพิพาทที่อาจเกิดขึ้นระหว่างรัฐสมาชิกไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับดินแดน การเมือง ศาสนา หรือผลประโยชน์ขัดกันอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้มีสภาภูมิภาคซึ่งอาจทำหน้าที่ในเบื้องต้น และอาจนำเรื่องอุทธรณ์ต่อ Senate ได้

การจัดตั้งสภาแห่งยุโรป (Parliament of Europe) ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ชาวอังกฤษชื่อ วิลเลียม เพนน์ (William Penn) ได้เขียนหนังสือชื่อ *Essay toward the Present and Future Peace of Europe* โดยสาระสำคัญเสนอให้มี “สภาแห่งยุโรป” เพื่อให้ผู้ปกครองของรัฐทั้งหลายได้มาประชุมร่วมกันเป็นครั้งคราว โดยสภาแห่งยุโรปนี้จะทำหน้าที่ออกกฎหมายและพยายามยุติข้อพิพาทระหว่างรัฐ ข้อพิพาทต่าง ๆ จะนำเสนอต่อสภาเพื่อพิจารณาและตัดสินโดยลงคะแนนเสียง 3 ใน 4 หากรัฐใดไม่ยอมปฏิบัติตามคำตัดสินของสภาจะถูกลงโทษทางทหาร แนวความคิดในการตั้งสภาแห่งยุโรปมีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับสภาของนักคิดก่อนหน้านี้ คือ หน้าที่หลักจะเป็นการตัดสินข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดน หรือการขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ แต่ผู้ปกครองของรัฐมีสิทธิออกเสียงมากน้อยตามฐานะทางเศรษฐกิจของรัฐที่ตนเป็นตัวแทน

การจัดตั้งสหภาพ (Union) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นักคิดชื่อ อับเบ เดอ แซงปีแยร์ (Abbe de Saint-Pierre) ได้เขียนหนังสือชื่อ *Memoires pour rendre la paix perpetuelle en Europe* (แปลว่าโครงการเพื่อจะนำมาซึ่งสันติภาพตลอดกาลในยุโรป) โดยได้เสนอให้มีการรวมรัฐคริสเตียนในยุโรปขณะนั้นทั้ง 24 รัฐเข้าด้วยกันเป็นสหภาพ (union) และจัดให้มีสภาซึ่งประกอบด้วยตัวแทนแต่ละรัฐจำนวน 2 คนเข้ามาร่วมในสภานี้ โดยให้มีการผลัดเปลี่ยนกันดำรงตำแหน่งประธาน ค่าใช้จ่ายของสหภาพมาจากการสนับสนุนของรัฐเป็นรายเดือน ทั้งนี้จำนวนจะเป็นเท่าใดขึ้นอยู่กับรายรับของแต่ละรัฐและตามความจำเป็นของหน่วยงาน การตัดสินใจในเรื่องใดโดยทั่วไปจะใช้มติโดยเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่บางกรณีอาจใช้เสียง 3 ใน 4 จุดมุ่งหมายที่สำคัญของสห

ภาพคือ การสร้างความมั่นคงแก่ผู้ปกครอง รักษาเอกราช และดินแดนของรัฐ สภาจะ  
ทำหน้าที่ดูแลให้เป็นไปตามพันธกรณีต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งยุติข้อพิพาท รัฐสมาชิกจะ  
ร่วมมือกันรวมทั้งใช้กำลังทางทหารเพื่อให้มีการปฏิบัติตามคำตัดสินของสภาหรือตาม  
หลักการของสหภาพ รัฐที่ฝ่าฝืนต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการบังคับให้เป็นไปตามมติ  
ของสหภาพ นอกจากนี้จะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจโดยรัฐที่มีฐานะ  
มั่นคงกว่า และยิ่งไปกว่านี้มีการเสนอให้ตั้งสำนักงานเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางด้าน  
กฎหมาย การค้า ระบบมาตราชั่ง ตวง วัดต่าง ๆ และระบบเงินตราด้วย

ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน อิมมานูเอล คานท์ (Emmanuel Kant) ได้เสนอ  
แนวความคิดของตนโดยเขียนหนังสือชื่อ Zum Ewigen Frieden ซึ่งแปลว่าสันติภาพ  
ตลอดกาลเสนอให้มีการรวมกันของรัฐเช่นเดียวกัน โดยสนับสนุนให้แต่ละรัฐกำหนด  
เขตแดนของตนอย่างชัดเจนและจะไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะโดยการบุกรุกหรือ  
สืบทอดหรือซื้อขายก็ตาม ห้ามการแทรกแซงในกิจการภายในของรัฐอื่น รัฐแต่ละรัฐ  
มีสิทธิในการกำหนดตนเอง และยอมให้ประชาชนเดินทางไปมาติดต่อข้ามเขตแดนได้  
โดยสะดวก ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีกองทหารของการรวมรัฐแบบนี้ซึ่ง คานท์ เรียกว่า  
สหพันธรัฐ (federation)

การจัดตั้งสภานานาชาติ (Congress of Nations) วิลเลียม แลคค์ (William  
Ladd) นักคิดชาวอเมริกัน ได้เสนอแนวความคิดไว้ในหนังสือชื่อ Essay on a Congress  
of Nations หรือบทความเกี่ยวกับสภานานาชาติ จากการศึกษาแบบรัฐบาลของ  
สหรัฐอเมริกาและสวิตเซอร์แลนด์ แลคค์ เสนอว่าควรให้มีการจัดตั้งสภานานาชาติ  
และศาลนานาชาติ โดยควรให้มีอำนาจในการออกกฎหมายและตัดสินคดีพิพาทระหว่าง  
ประเทศ สภามีตัวแทนจากรัฐต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่นิติบัญญัติโดยการลงมติโดยเอก  
ฉันท์ ศาลจะพิจารณาคดีที่น่าเสนอโดยคู่กรณีซึ่งจะใช้หลักกฎหมายระหว่างประเทศ  
และความยุติธรรมในการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตามไม่มีการเสนอให้มีอำนาจบริหาร  
แต่ให้ใช้มติมหาชนเป็นมาตรการหลักในการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และไม่จำ

เป็นต้องมีกองกำลังทางทหารประจำอยู่ด้วย เพราะเชื่อว่ามติมหาชนน่าจะมีผลในการใช้บังคับให้เป็นไปตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้อำนาจอื่น ๆ

แนวความคิดและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของบรรดานักคิดต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีวัตถุประสงค์หลักเช่นเดียวกันคือ ความพยายามที่จะแสวงหามาตรการเพื่อให้สังคมระหว่างประเทศอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผนและสงบสันตินั่นเอง โดยจะมุ่งเน้นเฉพาะการแก้ปัญหาของสังคมแห่งรัฐในยุโรปเป็นสำคัญ แต่แนวความคิดและวิธีการหลากหลายที่นำเสนอโดยนักคิดต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังนักในช่วงระยะเวลานั้น แต่แนวความคิดดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางแนวความคิดที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา แม้ว่าในยุคนี้ อาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นความคิดที่ค่อนข้างจะเป็นนามธรรมและยากที่จะปฏิบัติได้ แต่ในระยะต่อมาแนวความคิดต่าง ๆ เหล่านี้ กลายมาเป็นรากฐานที่สำคัญอันนำไปสู่การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดมาดังที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในปัจจุบันว่าองค์การระหว่างประเทศมีบทบาทที่สำคัญมากในสังคมระหว่างประเทศ

### 1.3 การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศในระยะเริ่มแรก

แม้ว่าแนวความคิดต่าง ๆ ดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นรากฐานสำคัญอันนำไปสู่การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศก็ตาม แต่จุดเริ่มต้นของการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศได้ถูกตั้งข้อสังเกตว่าไม่ได้เป็นผลโดยตรงเลยทีเดียวนักจากแนวความคิดเกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศ แต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายขอบเขตของการประชุมระหว่างประเทศเพื่อดำเนินการปรึกษาหารือแสวงหาความร่วมมือหรือข้อยุติในลักษณะของความตกลงระหว่างประเทศ (Reuter 1958, 206)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นของพัฒนาการขององค์การระหว่างประเทศมีที่มาจากการประชุมระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเพื่อหาแนวทางในการยุติ

สงครามที่เกิดขึ้นอยู่เสมอในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และการประชุมระหว่างประเทศแต่ละครั้งจะมีการตั้งหน่วยงานทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยแรกเริ่มจะประกอบไปด้วยการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่จากรัฐที่เป็นผู้จัดให้มีการประชุมนั่นเอง ต่อมาเมื่อมีการประชุมบ่อยครั้งขึ้นหน่วยงานด้านเลขานุการก็มีการกิจที่จะต้องเตรียมการประชุมมากขึ้นตามไปด้วย และรัฐต่าง ๆ ที่ร่วมประชุมมักจะส่งตัวแทนของตนเข้าร่วมช่วยเหลือในงานด้านเลขานุการด้วย จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้รับการตั้งข้อสังเกตว่าเป็นลักษณะของการพัฒนาไปสู่ความคงอยู่อย่างถาวรขององค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งสภาพของการดำเนินงานในลักษณะของนานาชาติด้วย (ธนาสฤษฎ์ สตะเวทิน 2541, 28-29)

### การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

การประชุมระหว่างประเทศครั้งสำคัญ ๆ ที่อาจถือได้ว่ามีผลต่อการพัฒนามาสู่การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศในระยะต่อมา โดยเริ่มตั้งแต่มีการประชุมตกลงร่วมมือกันระหว่างประเทศมหาอำนาจของยุโรป คือ ออสเตรีย รัสเซีย รัสเซีย และ อังกฤษ ที่เรียกว่า “Quadruple Alliance” หรือพันธมิตร 4 ภาคี ภายใต้ข้อตกลงตามสนธิสัญญาโชมงต์ (Treaty of Chaumont) ค.ศ.1814 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะใช้มาตรการร่วมมือกันทางทหารเพื่อต่อต้านการทำสงครามรุกรานของฝรั่งเศสโดยการนำของนาโปเลียน โบนาปาร์ต (Napoleon Bonaparte) และในที่สุดสงครามนาโปเลียนก็สิ้นสุดลงโดยฝ่ายฝรั่งเศสเป็นฝ่ายแพ้สงคราม แต่พันธมิตร 4 ภาคี ยังคงผูกพันตามสนธิสัญญาโชมงต์ว่าจะร่วมมือกันดำเนินการต่อต้านฝรั่งเศสต่อไปอีกเป็นระยะเวลา 20 ปี แม้ว่าอำนาจของนาโปเลียนสิ้นสุดลงแล้วก็ตาม แต่หากว่าในโอกาสภายหน้าฝรั่งเศสอาจมีการกระทำที่ละเมิดต่อข้อตกลงสันติภาพและก่อสงครามขึ้นมาอีก

แม้ว่าการดำเนินการตามสนธิสัญญาโชมงต์จะอยู่ในขอบเขตที่จำกัดเฉพาะพันธมิตร 4 ภาคี และมุ่งเน้นเฉพาะกรณีป้องกันอันตรายต่อสันติภาพที่ก่อให้เกิดขึ้นโดยฝรั่งเศสเท่านั้น ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปและสังคมระหว่างประเทศไม่ได้มีส่วนร่วม

ด้วย แต่ข้อตกลงของมหาอำนาจในยุโรปทั้งสี่ประเทศแสดงให้เห็นถึงการยอมรับ  
พันธมิตรที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน เพื่อรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ  
ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ในปัจจุบันหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคตก็ตาม ซึ่งนับว่าเป็นแนว  
ความคิดที่สำคัญ และส่งผลถึงการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศในระยะต่อมาด้วย

ภายหลังจากสงครามนาโปเลียนสิ้นสุดลง สภาแห่งเวียนนา (Congress of  
Vienna) ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1814-1815 ประเทศมหาอำนาจใน  
ยุโรปได้จัดให้มีการประชุมสภาแห่งเวียนนาเพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ  
ของยุโรปเพื่อวางรากฐานทางการทูตระหว่างรัฐและเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบ  
ร้อย ภายหลังจากความวุ่นวายและความเสียหายต่าง ๆ จากสงครามที่เพิ่งจะสงบลง  
การประชุม ณ สภาแห่งเวียนนา ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นจุดเริ่มต้นของระบบ  
ที่เรียกว่า “ระบบความร่วมมือในยุโรป” (Consert of Europe System) เนื่องจากว่าเป็น  
การริเริ่มของการร่วมประชุมอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศมหาอำนาจเพื่อปรึกษา  
หารือระหว่างกันและเป็นการทำหน้าที่ในลักษณะของการประชุมเพื่อประโยชน์โดย  
รวมของสังคัมระหว่างรัฐในยุโรป โดยจะเห็นได้ว่าเรื่องต่าง ๆ ที่เข้าสู่การประชุมสภา  
แห่งเวียนนามีขอบเขตอย่างกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะปัญหาทางการเมืองเท่านั้น แต่ยัง  
รวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย แม้ว่าในช่วงแรกของการก่อตั้งจะมุ่งเน้นใน  
การแก้ไขข้อขัดแย้งทางการเมืองและรักษาสันติภาพระหว่างประเทศก็ตาม

ตัวอย่างความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น การจัดตั้งองค์การร่วมมือกันใช้  
ประโยชน์จากแม่น้ำระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ ในยุโรป คือ แม่น้ำไรน์ (The Rhine  
Commission) และแม่น้ำดานูบ (The European Danube Commission) การเสนอให้มี  
การยกเลิกการค้าทาส หากรัฐใด ฝ่าฝืนให้มีการลงโทษทางเศรษฐกิจ และต่อมาได้มี  
การทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศมหาอำนาจในปี ค.ศ.1841 โดยให้ถือว่าการค้าทาส  
เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย การจัดตั้งสหภาพไปรษณีย์สากล (International Postal  
Union) ในปี ค.ศ.1874 เพื่อร่วมมือกันเกี่ยวกับกิจการไปรษณีย์ข้ามประเทศ การ  
ดำเนินงานขององค์การนี้ได้ผลดียิ่งจนในระยะต่อมาได้กลายมาเป็นทบวงชำนาญพิเศษ

ของสหประชาชาติ นอกจากนี้การประชุมในระบบความร่วมมือในยุโรปสามารถช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเข้ามาร่วมทำความตกลงต่าง ๆ ได้อีกมากมาย

เป็นที่น่าสังเกตว่าสภาแห่งเวียนนาได้เริ่มนำเอาวิธีการทางการทูตแบบใหม่มาใช้ คือ เป็นการประชุมของบรรดาผู้นำของรัฐต่าง ๆ ในฐานะตัวแทนของรัฐอย่างเป็นระบบ โดยก่อนหน้านี้ไม่เคยปรากฏมาก่อนเลยว่ามีการประชุมในลักษณะเช่นนี้จึงอาจนับได้ว่าสภาแห่งเวียนนาเป็นปรากฏการณ์อันสำคัญยิ่งต่อการนำไปสู่การเมืองการระหว่างประเทศในระยะต่อมา แม้ว่าในขณะนั้นจะไม่มีการจัดตั้งในรูปองค์กรอย่างเป็นทางการเช่นในปัจจุบันก็ตามแต่ก็มีการประชุมที่จัดขึ้นเป็นระยะ ๆ ดังที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าระบบความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น การประชุมที่สำคัญ ๆ เช่น คองเกรสแห่งปารีส ปี ค.ศ.1856 การประชุมลอนดอน ปี ค.ศ.1817 และ ค.ศ.1902-1913 คองเกรสแห่งเบอร์ลิน ปี ค.ศ.1878 และ ค.ศ.1874-1875 เป็นต้น โดยที่ระบบความร่วมมือแห่งยุโรปนี้เป็นความพยายามที่จะทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้ดูแลกิจการและรักษาความสงบเรียบร้อยต่าง ๆ ในยุโรปนั่นเอง ซึ่งโดยรวมแล้วประสบความสำเร็จพอสมควรในการป้องกันสงครามระหว่างประเทศมหาอำนาจยกเว้นในปี ค.ศ.1870 เกิดสงครามระหว่างเยอรมันและฝรั่งเศส แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นคือระบบความร่วมมือไม่สามารถป้องกันสงครามซึ่งเกิดขึ้นระหว่างรัฐเล็ก ๆ เช่น สงครามระหว่างมอนเตเนโกรกับตุรกี ในปี ค.ศ.1912 เป็นต้น และในที่สุดระบบความร่วมมือแห่งยุโรปก็ต้องสลายตัวไปพร้อมกับกาเกิดขึ้นของสงครามโลก ครั้งที่ 1

นอกจากสภาแห่งเวียนนาแล้ว การประชุมที่กรุงเฮก (Hague Conference) ในปี ค.ศ.1899 และ 1907 อาจถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อวิวัฒนาการขององค์การระหว่างประเทศในยุคต่อมา การประชุมที่กรุงเฮกนี้มีลักษณะแตกต่างไปจากสภาแห่งเวียนนาซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นและพยายามรักษาสันติภาพในสังคมนระหว่างประเทศ นอกจากนี้แล้วยังเป็นการประชุมในยามสงครามระหว่างประเทศมหาอำนาจเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้น แต่การประชุมที่กรุงเฮกเป็นการประชุมในยามสันติเพื่อพยายามกำหนดกฎเกณฑ์และก่อตั้งสถาบันเพื่อ

ใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้รัฐที่เข้าร่วมในการประชุมประกอบไปด้วยรัฐใหญ่น้อยต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ใช่เพียงแต่รัฐมหาอำนาจหรือเฉพาะรัฐในยุโรปเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประชุมปี ค.ศ.1907 มีรัฐเข้าร่วมถึง 44 รัฐ และเป็นการยอมรับถึงความเสมอภาคระหว่างรัฐเล็กและรัฐใหญ่ด้วย

ในการประชุมที่กรุงเฮกได้เริ่มยอมรับถึงการสร้างองค์การระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ มีกลไกในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการระงับกรณีพิพาทโดยสันติวิธี โดยรวบรวมจารีตประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจัดทำเป็นรูปของสนธิสัญญาขึ้นมาเรียกว่า Convention for the Pacific Settlement of International Disputes นอกจากนี้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อการไต่สวนข้อเท็จจริงของข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และมีการก่อตั้งศาลอนุญาโตตุลาการถาวร (Permanent Court of Arbitration) ขึ้น ในปี ค.ศ.1900 โดยให้แต่ละรัฐสมาชิกตั้งตัวแทนมารัฐละ 4 คน เพื่อมาร่วมเป็นคณะอนุญาโตตุลาการ โดยบัญชีรายชื่อของตัวแทนจะถูกรวบรวมไว้หากรัฐใดมีข้อพิพาทเกิดขึ้น และต้องการให้ศาลอนุญาโตตุลาการพิจารณาก็อาจตกลงกันเลือกอนุญาโตตุลาการจากบัญชีรายชื่อดังกล่าว มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อการดำเนินงานของศาลและมีที่ตั้งสำนักงานของศาลถาวรด้วย

นอกจากนี้แล้วในช่วงระยะเวลาก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง มีการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาคขึ้นในปี ค.ศ.1890 คือ สหภาพนารัฐอเมริกัน (Pan-American Union) และต่อมาในปี ค.ศ.1940 ก็กลายมาเป็นองค์การนารัฐอเมริกัน (The Organization of American States) ซึ่งมีบทบาทมากพอสมควร นับตั้งแต่สหรัฐอเมริกาเข้าร่วมด้วย มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน และกำหนดให้มีการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกทั้ง 21 ประเทศเป็นประจำทุก ๆ 5 ปี ซึ่งทำให้เป็นลักษณะของการตั้งองค์การระหว่างประเทศ

อย่างถาวร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมมือกันรักษาสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามองค์การนี้ก็เป็้องค์การระดับภูมิภาคเท่านั้น

### **การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง**

หลังจากการประชุมที่กรุงเฮกในปี ค.ศ.1899 และ 1907 บรรยากาศแห่งความร่วมมือระหว่างรัฐต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีพอสมควร ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกระหว่างประเทศในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ มีการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์และความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ เป็นไปด้วยดี จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่งขึ้นในปี ค.ศ.1914-1918 บรรยากาศแห่งความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวจึงสลายตัวตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามแนวความคิดที่จะพยายามก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศเกิดขึ้นตั้งแต่สงครามโลกยังดำเนินอยู่เนื่องจากสภาพความเลวร้ายและความสูญเสียจากผลของสงครามเป็นที่ปรากฏ ดังนั้นสังคมระหว่างประเทศจึงเรียกร้องให้ผู้นำของประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงของโลกอย่างจริงจัง และวิธีการที่จะประสบผลในการรักษาสภาพ ดังกล่าวได้จะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากวิธีที่เคยปฏิบัติก่อนการเกิดของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง โดยผู้นำของประเทศต่าง ๆ เห็นว่า ควรมีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศระดับสากลเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศให้ได้ผลอย่างจริงจังและในช่วงนี้เองจึงมีความคิดให้จัดตั้งองค์การสันนิบาตชาติ (The League of Nations) และในที่สุดได้ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในปี ค.ศ.1919 เมื่อมีการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส (Paris Peace Conference) โดยได้มีการตกลงให้กติกาสันนิบาตชาติเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาสงบศึกแวร์ซายส์ อย่างไรก็ตามสันนิบาตชาติยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการจนกระทั่งสนธิสัญญาแวร์ซายส์ได้รับการให้สัตยาบัน ในปี ค.ศ.1920 โดยมีสำนักงานอยู่ที่นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์

สันนิบาตชาติถือได้ว่าเป็นองค์การระหว่างประเทศระดับสากลแห่งแรกที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยส่งเสริมให้

มีการระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธีแทนการใช้กำลังรุกรานหรือทำสงคราม ซึ่งเป็นความพยายามของสังคมระหว่างประเทศในการสร้างระบบอย่างมีแบบแผนแห่งการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้สันนิบาตชาติยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อความร่วมมือด้านอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้สันนิบาตชาติประกอบไปด้วยสมาชิกจากทั่วโลก แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นประเทศในยุโรปก็ตาม

อาจกล่าวได้ว่าสันนิบาตชาติสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 คือ เพื่อพยายามแสวงหาสันติภาพโดยการป้องกันการเกิดของสงครามและยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น สันนิบาตชาติได้มีรูปแบบการจัดองค์การสอดคล้องกับแนวคิดในยุคก่อน โดยมีการจัดประชุมของสมาชิกทุกประเทศคือสมัชชา (Assembly) และที่ประชุมเฉพาะสมาชิกที่มีจำนวนจำกัดโดยได้รับเลือกเข้ามา หรือมีสมาชิกภาพถาวร คือ คณะมนตรี (Council) มีพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำคือสำนักงานเลขาธิการ (Secretariat) ทำหน้าที่บริหารงานทั่วไปขององค์การ นอกจากนี้มีการจัดตั้งศาลยุติธรรมประจำระหว่างประเทศ (The Permanent Court of International Justice) ในปี ค.ศ.1921 ซึ่งถือว่าเป็นศาลโลกศาลแรก รวมทั้งมีการสถาปนาระบบดินแดนในอาณัติ (Mandate System) เพื่อดูแลและเตรียมความพร้อมให้แก่ดินแดนต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นรัฐอธิปไตยต่อไป ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของสันนิบาตชาติเป็นหน้าที่ของสมาชิกที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม ความพยายามของสันนิบาตชาติซึ่งก่อตั้งขึ้นมาด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถเป็นกลไกระหว่างประเทศเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็ต้องประสบความล้มเหลวลงในระยะเวลาไม่นานเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้นมาอีก ทั้งนี้เนื่องจากการตั้งสันนิบาตชาติมีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น การที่สหรัฐอเมริกาไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือการลงมติต้องการคะแนนเสียงอย่างเป็นเอกฉันท์ และปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการทำให้สันนิบาตชาติไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต้องสลายตัวไปโดยปริยาย เมื่อเกิดสงครามโลก

ครั้งที่สอง ในปี ค.ศ.1939 แม้ว่าสันนิบาตชาติจะสิ้นสุดการดำเนินงานอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1946 ก็ตาม

ในระหว่างที่สงครามโลกครั้งที่สองยังคงดำเนินอยู่ได้มีความพยายามที่จะก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้นใหม่คือ องค์การสหประชาชาติเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสันนิบาตชาติ นอกจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วยังแสวงหาความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วยโดยยึดมั่นในหลักการที่ว่าหากระดับความเป็นอยู่ของสังคมดีขึ้นแล้วจะช่วยลดความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ได้

นอกจากองค์การสหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศระดับสากลที่มีวัตถุประสงค์ทั่วไปแล้ว ในยุคนี้ยังมีองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ อีกมากมายเกิดขึ้นทั้งในระดับสากลและภูมิภาค หรือองค์การระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการร่วมมือเฉพาะด้านต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในสังคมระหว่างประเทศปัจจุบัน เช่น สหภาพยุโรป องค์การอาเซียน สันนิบาตอาหรับ องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ องค์การร่วมมือระหว่างรัฐที่ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก หรือ โอเปค เป็นต้น